

som Mændene vandt og nægtede at dele med Kvinderne.

Gennem disse brave Hustruers og Mødres Mod, Udholdenhed og Frihedssind, var der saaledes gjort et indirekte Arbejde, der senere bar Frugt. Der var i Amerikanerens Sind indarbejdet den Agtelse og Ærbødighed for Kvinden, der bundet saa dybt hos ham, og som — hvad ogsaa netop denne Bog giver talrige Vidnesbyrd om — selv om den glemtes i Stridens Hede, dog blev en af Betingelserne for, at Kvindens Deltagelse i Kampen mod Slaveriet, fik saa stor Betydning.

To store sociale Spørgsmaal har særlig kaldt amerikanske Kvinder til samlet Arbejde, begge Gange med en Naturnødvendigheds Magt, fordi Hjemmet, Ægteskabet, Barnet blev truet. Det er Slaveriet og Temperancesagen.

Fru Hjort har givet en klar og gribende Skildring af Slaveriet og Abolitionisternes Kamp derimod. Og her faar hun Lejlighed til at fremdrage den ene Kvindeskikkelse efter den anden — de to Søstre *Sarah* og *Angelina Grimke*, en Slaveejers Døtre, der brød med Familie, Fædreland og alle Datidens Forestillinger, om hvad der sømmede sig for en ærbar Kvinde, idet de talte offentligt, men om hvem *Wendell Philipps* sagde: „Anti-Slaveribevægelsen havde i dens mørke Dage ingen Støtte, der kan lignedes med den, de to Søstre *Grimke* bragte den“ — *Lucretia Mott*, denne fortryllende, vittige, dronningagtige lille Kvækerfrue, der bevægede sig i en rasende Folkehob med samme yndefulde Ro som i sin Dagligstue; hun, der i sin Ungdom nær var blevet brændt inde af sine Bysbørn, og som, da hun 87 Aar gammel døde, blev fulgt til Jorden af en Skare paa flere Tusind — *Cady Stanton* lidt grovkornet, men altid slagfærdig, parat til at sige de dristigste Sandheder til Dommere og Konventsmedlemmer — *Susan B. Anthony*, den store, trofaste Arbejder, Kvindesagens ypperste Forkæmper, først haanet og senere æret som faa — og mange, mange flere af disse Ny Englands stolte Døtre, om hvilke Fru Hjort siger: — „spørger man, hvorfor de ikke gaar af Vejen eller farer lidt med Læmpe saa er Svaret i Virkeligheden kun det, at der gik nu en Gang Pligtens Vej for dem, ned i Latterens Afgrund, forbi Forargelsens Ildmundinger. Men deres kraftige Natur sejrer altid. Vi ser dem dukke velbeholdne op af Afgrunden og komme uskadt frem af Ilden“.

Mere end det: Kvinderne lærte, idet de kæmpede for andre, at føre deres egen Sag.

Deres Tankekreds og Følelsesliv udvidedes; de maatte skaffe sig Kundskaber, lære deres Staters politiske og kommunale Forhold grundigt at kende; de maatte tiltvinge sig Talefrihed for at kunne deltage i Abolitionismøderne; de lærte selv at organisere sig, da det ikke ansaas passende, at Kvinder sad i Bestyrelsen for Mændenes Foreninger. Og under Abolitionismøderne diskuteredes stadigt den amerikanske Frihedserklærings store Principer, Menneskets umistelige Krav paa Frihed, Lighed, dets „ukrænkelige Rettigheder“. — Kvinderne lærte det og vaagnede til Bevidsthed om, at de i meget var retsløse som Negeren, og havde samme Krav som han paa en Forandring i deres Kaar.

Saaledes voksede de under Arbejdet for en stor Sag til at føre deres egen store Sag.

Og paa samme Tid gav de, idet de delte den Vanære og Livsfare, de mandlige Abolitionister udsatte sig for, og senere, da Borgerkrigen udbrød, færdedes paa Valplads og i Lazaretter, Handlingens uimodsigelige Bevis for, hvad de duede til, og hvad Kraft de maatte tilføre det Samfund, i hvilket de begærede Borgerrettigheder.

Hvorledes og hvorvidt Skridt for Skridt disse Rettigheder er erhvervet, viser Fru Hjorts Bog i de følgende Afsnit. Om end det her mærkes mest, at den sidste Haand ikke er lagt paa Arbejdet, saa indeholder „Kvinderetsbevægelsen“ dog saa mange værdifulde Oplysninger, saa mange Erfaringer, der kan tages til Følge, saa kloge og rammende Ord og Raad, at den maa betragtes som et Arsenal, fra hvilket mangt et godt Vaaben kan hentes i den endnu staaende Strid.

Alle Kvindesagsvenner, ogsaa „Dansk Kvindesamfund“s Medlemmer vil i denne Bog finde en god Haandbog. Adskilligt af det fortalte er kendt, blandt andet fra „Kv. og Sf.“ Det var Frk. cand. mag. *Ida Falbe-Hansen*, der for adskillige Aar siden her i Bladet i en udmærket Artikel omtalte *Mary Livermores* „My Story of the War“; og derved gav Stødet til en Række Foredrag i Kredsene, gennem hvilke, baade den Gang og i de senere Aar, mange af de i *Dagmar Hjorts* Bog nævnte Kvinder er blevet kendt. Desto mere Anledning er der til at skaffe sig mere at vide om dem, og om den Sag, de har ført saa langt videre frem, end det endnu er sket herhjemme.

Anna Brosbøll.